

ÕPETAJATE KOOSTÖÖ ÕPPIJA ARENGU NIMEL

Leelo Tiisvelt
OÜ Uus Kool juhatuse esimees
5. detsember 2012

Põhikooli riiklik õppekava ja gümnaasiumi riiklik õppekava annavad võimaluse muuta senist hindamise paradigmat. Hindamine on süstemaatiline teabe kogumine õpilase arengu kohta, selle teabe analüüsimine ja tagasiside andmine ning see on aluseks õppe edasisele kavandamisele. Kujundava hindamisena mõistetakse õppeaasta kestel toimuvat hindamist, millega kogutakse andmeid õpilase teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kohta õppeaja jooksul ning motiveeritakse ja suunatakse õpilasi edasisel õppimisel, aidates neil teadvustada oma vajadusi, seniseid saavutusi ja vajakajäämisi, ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed (Põhikooli õppekava 2011). Kujundava hindamise peamise vormina pakub õppekava järjepideva tagasiside andmist.

Õpetajat ei peeta enam pelgalt teadmiste edastajaks ega kontrollijaks, vaid õpikeskkonna organiseerijaks, kes loob tingimused õppiija arenguks. Raskuskese nihkub tööde parandamiselt sellise tagasisidestamise kultuuri loomisele, mis võimaldaks õpilasel hindamiseks esitada maksimaalselt õnnestunud töö.

Valdavalt tööde parandamisele orienteeritud õpetaja, kes töötab koormusega 20 tundi nädalas ja kellel on iga õppegrupi kohta kaks nädalatundi, kulutab õppeaasta jooksul hindamisele, järelvastamisele ja täiendavale õppetööle keskmiselt 27 tundi nädalas, sest õppeprotsess on üles ehitatud ajamahukal tagajärgede likvideerimise põhimõttel. Uue õppekava kohaselt juhib õpetaja pingutust nõudval ülesandel põhinevat õppeprotsessi, mis on üles ehitatud kujundava hindamise põhimõttel ja võimaldab ebaõnnestumisi ennetada. Sellises klassiruumis kulutab sama õpetaja hindamisele ja tagasisidestamisele keskmiselt 11 tundi nädalas.

Kuidas sellist õpikeskkonda organiseerida, kus õpilaste ebaõnnestumine oleks välistatud ja õpetaja ei oleks tööde parandamise masin? Lahendus peitub selles, et võtta koolides kasutusele senise õpetaja individuaalse töökava asemel kujundaval hindamisel põhinev klassiastme töökava, mis tugineb õppeainete lõimingule ja mille eesmärk on ehitada õppeprotsess üles loogiliselt ja tõhusalt. See eeldab õpetajate konstruktiivset koostööd, koostöö omakorda nõuab aega. Kust seda võtta? Lahutame 27-st 11 ja me saame 14 vabanenud tundi pingutamaks selle nimel, et lõpptulemusena kasutada mõistlikumalt nii enda kui õpilaste aega, kuid jõuda paremate tulemusteni. Parema teha koos kolleegidega kuu aega rasket tööd hea töökava tegemisel kui üheksa kuud üksinda rasket tööd võimatu töökava täitmisel.

Mis on kujundav hindamine?

Kujundav hindamine toetub kolmele põhiküsimusele:

1. **Kuhu ma lähen, mis on minu eesmärk?** Õpilastega eesmäärke jagades peavad õpetajad olema veendunud, et õpilased saavad eesmärkidest aru ja on võimelised neid saavutama.

2. **Kus ma praegu olen?** Õpetaja peab looma klassiruumis tingimused, milles igal õpilasel on võimalik määratleda oma asukoht õpitava kontekstis. Õpilase suutlikkus ja julgus oma teadmisi, oskusi ja võimeid adekvaatselt hinnata tuleneb sellest, kui usalduslikud ja turvalised on tema suhted õpetajaga.
3. **Kuidas ma tühimiku täidan?** Iga õpilane kavandab oma tegevuse konkreetse õppeülesande täitmisel lähtuvalt oma tasemest. Õpetaja ülesanne on õpilast toetada ja anda talle efektiivset tagasisidet vastavalt tema vajadustele.

Brookhart (2009) kirjeldab oma käsiraamatus *Exploring Formative Assessment* viit strateegiat, mille teadlik süsteemne rakendamine klassiruumis võimaldab luua keskkonna, milles on igal õpilasel võimalik edasi liikuda vastavalt sellele, kui suur või väike on tema tühimik konkreetse õpitulemuse kontekstis. Need strateegiad on:

- I. Eesmärkide jagamine
- II. Õpilaste kuulamine
- III. Efektiivse tagasiside andmine
- IV. Mõtlemist ergutavate küsimuste genereerimine
- V. Õpilaste eneseregulatsiooni toetamine

Kujundava hindamise klassiruumis annab õpetaja järk-järgult vastutuse õppimise eest üle õpilasele.